

УДК 620.91.

DOI: 10.35432/tisb292023289492

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК МАГІСТРАЛЬНИЙ ШЛЯХ ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Бурдига Діана Миколаївна

аспірантка кафедри публічного управління та
регіоналістики

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0003-2538-8497>

Відновлення України є важливим етапом післявоєнного розвитку нашої держави. Уже зараз керівництво країни та міжнародні партнери шукають найкращі рішення для майбутньої відбудови зруйнованих війною об'єктів інфраструктури та житлових будинків.

Ці рішення мають бути побудовані на найкращих світових практиках та принципах прозорості та рівнодоступності. Країна має якісно трансформуватись у найбільш короткі строки.

Одним із головних параметрів, які має забезпечити якісна відбудова – це високі параметри енергетичної ефективності, що дасть нам змогу покінчити із багаторічною газовою залежністю.

Це необхідно не лише при безпосередній відбудові зруйнованих міст, але і в регіонах, що не зазнали руйнувань.

Адже питання надмірного і, часом, аномально неефективного використання енергоресурсів є актуальним для всіх секторів економіки, але особливо болючим воно є в житловому секторі [2].

Європейські країни повсюдно впроваджують політику і програми з підвищення енергоефективності як складову більш широкого процесу декарбонізації економіки. Одним із основних показників при визначенні енергоефективності економіки кожної окремої країни є енергоємність її ВВП. Чим більшим є цей показник, тим вищі витрати енергоресурсів на одиницю виробленої продукції, тим дорожча ця продукція і нижча конкурентоздатність як окремих підприємств, так і економіки в цілому.

До початку війни Україна мала найбільш енергоємну економіку в Європі. Це пов'язано з кількома факторами:

- зі структурою нашої промисловості – оскільки ключові позиції в ній мають енергоємні галузі на кшталт металургії;
- з великими втратами енергії в житлово-комунальному господарстві – через низьку якість будівель, інших споруд та їх інженерних мереж;
- з величезними втратами під час транспортування теплової енергії через зношеність мереж.

Для зменшення енергоємності ВВП України та підвищення конкурентності української економіки на світовому ринку необхідно провести докорінну модернізацію у всіх галузях народного господарства. Це також необхідна умова подальшої євроінтеграції нашої держави, адже нещодавно схвалена нова екологічна політика ЄС передбачає збільшення енергоефективності економік всіх країн-учасниць.

В 2020 році Європарламент підтримав набір політичних ініціатив під назвою Європейський зелений курс (далі – ЄЗК). Їх загальна мета – зробити Європу кліматично нейтральним континентом до 2050 року, захистити біологічне різноманіття, екологізувати економіку. Синхронізуючи свою політику з ЄС, Україна має намір досягти кліматичної нейтральності до 2060 року.

Післявоєнний план відновлення України має ґрунтуватися на певних принципах,

дотримання яких дозволить вивести нашу економіку на рівень передових країн світу, зокрема зменшить її енергоємність та підвищить енергоефективність.

В першу чергу це дотримання таких принципів Європейського зеленого курсу як відмова від викопного палива (насамперед вугілля), зменшення викидів CO₂, підвищення енергоефективності економіки та скорочення втрат енергії. Держава має підтримувати розвиток секторів з високою доданою вартістю та нових промислових галузей, таких як:

- будівництво енергоефективного житла;
- вуглецево нейтральне сільське господарство і виробництво продуктів харчування;
- виробництво сталі на основі водню або електротермічної технології;
- енергоефективне машинобудування;
- відновлювана енергетика;
- електроніка та електромобільна промисловість.

Як основу для реконструкції та подальшого сталого розвитку сучасної «зеленої» економіки Україні необхідно побудувати власну нову промислову базу та засоби виробництва, які не будуть спиратися на викопне паливо. Загалом програма відбудови постраждалих регіонів має включати:

- Заборону ремонту пошкоджених будівель та споруд (житлові, громадські, заклади охорони здоров'я та навчальні заклади), а також нового будівництва, з втратами енергії під час експлуатації вище, ніж це передбачено європейськими правилами та нормативами.

- Надання фінансової допомоги для відновлення та запуску виробництв, що відповідають критеріям ЄЗК, використовують новітні технології, відмовляються від вугілля та мінімізують використання природного газу в технологічних процесах, використовують відновлювані джерела енергії та енергетичні продукти з низьким рівнем викидів CO₂.

Відновлення енергогенеруючих об'єктів з дотриманням принципів ЄЗК: відмова від вугілля, зниження викидів CO₂, використання відновлюваних джерел енергії, зокрема, відходів, водню.

Відмову від традиційного палива для комунального транспорту. На заміну йому в міста має прийти електротранспорт і транспорт, що працює на біопаливі, водні. Для реалізації цього пункту необхідно буде також створити мережі електрозарядних станцій для комунального та приватного електротранспорту.

На відновлених та новозбудованих підприємствах необхідно буде впроваджувати основні заходи енергозбереження:

- організація обліку витрат енергоресурсів на всіх етапах виробничого процесу та автоматизоване управління енергоспоживанням;

- використання вторинних енергетичних ресурсів для виробництва тепла та електроенергії, використання (рекуперація) тепла відхідних газів та відпрацьованої пари, енергії охолодження агрегатів тощо;

- впровадження енергоефективних технологій виробництва продукції, установка високоефективного в енергетичному відношенні обладнання [3].

Зруйноване житло по всій країні оцінюють у 54 млрд доларів. Йдеться про пошкодження чи руйнування майже 150 тисяч житлових будинків, в тому числі 17,5 тисяч багатоквартирних.

Все це дійсно можливо відновити швидко та дешево, але таке будівництво потребує великої кількості ресурсів і навряд буде екологічним або навіть придатним для нормального життя в майбутньому. В українських містах вже вистачає проблем з інфраструктурою, малою кількістю зелених насаджень та непристосованістю для пішоходів. Такі міста ніколи не будуть комфортними для життя.

Наразі міське середовище в Україні здебільшого не враховує потреби людей, характеризується непропорційністю інфраструктури та умовним розподілом на спальні та ділові райони, що призводить до маятникової міграції й, відповідно, до заторів.

Але правильна реалізація відбудови може змінити на краще вигляд українських міст та збільшити кількість об'єктів, які поєднують у собі сучасні стандарти енергоощадності, безбар'єрності, інноваційності. Та для цього необхідно переглянути та адаптувати будівельні

норми до європейських стандартів та створити стратегію, яка враховує особливості населеного пункту, щоб використати наявне міське середовище з найбільшою користю для людей.

Поки війна продовжується і, здавалося б, починати глобальну відбудову зарано, урядовці різних міст України вже почали навчання в інвестиційній програмі.

Так, 11 українських міст вже стали учасниками програми «Стала відбудова міст України», що реалізовує Асоціація європейських міст «Eurocities» спільно з Асоціацією міст України за підтримки «European Climate Foundation» (Європейського кліматичного фонду). Загалом Асоціація європейських міст Eurocities планує згуртувати понад 200 великих міст Європи, солідарних з українськими містами-побратимами, для реалізації проєктів реконструкції зруйнованих або пошкоджених внаслідок російської військової агресії об'єктів.

Мета програми – створити сприятливі умови для залучення інвестицій у відновлення громад України відповідно до Європейського зеленого курсу та прискорення злагодженого вступу України в Європейський Союз. Проєкт дозволить краще зрозуміти потреби українських громад, перевірити методи роботи та виробити проєкт відбудови, керуючись кліматичною нейтральністю та практиками сталого розвитку, чітко відображаючи цілі Європейської Зеленої Угоди [1].

Буде створена стратегія зеленого відновлення міст, яка включатиме такі аспекти:

- Чиста енергія та енергоефективність;
- Зручні для життя та інклюзивні громадські простори, зокрема інтегроване містопланування;
- Стала мобільність, зокрема Плани сталої міської мобільності;
- Зелені навички та менеджмент міських проєктів;
- Циркулярна економіка та управління відходами.

Планується запровадження програм комплексного відновлення населеного пункту. Кожна постраждала територія – місто, село чи селище – буде складати та приймати таку програму. Вона має відповідати на ключові питання та пропонувати конкретні рішення.

Планування оновлених населених пунктів або їхніх частин має стати більш раціональним та ефективним, а самі міста більш безпечними та комфортними. Йдеться і про бомбосховища, і про громадські простори, зелені зони та насадження, і про енергоефективні будівлі.

Програма відновлення має бути відповідальністю місцевої влади, адже саме на місцевому рівні, у кожному окремому населеному пункті розуміють, як саме краще організувати новий простір та які потреби мають місцеві.

Самі мешканці, зокрема й найбільш активні представники громад, зможуть взяти участь у розгляді програми відновлення, адже вона обов'язково проходитиме громадські обговорення. Про громадські слухання місцева влада має повідомляти на своєму сайті.

Комплексне вжиття інвестиційних, інноваційних та організаційних заходів під час повоєнної відбудови дасть змогу Україні вийти на новий рівень ефективності у всіх галузях народного господарства. Це збільшить конкурентоспроможність як продукції окремих підприємств, так і нашої економіки в цілому.

Список літератури

1. Екологічна відбудова міста: які кроки робить держава. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekolohichna-vidbudova-mista-yaki-kroky-robyt-derzhava> (дата звернення 27.04.2023).
2. Як відновити зруйновані багатоповерхівки та зробити їх енергоефективними. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/28/689757/> (дата звернення 27.04.2023).
3. Якими мають бути принципи повоєнної відбудови України. URL: <https://delo.ua/uk/energetics/yakimi-mayut-buti-principi-povojennoyi-vidbudovi-ukrayini-395216/> (дата звернення 27.04.2023).